

Factors negatively impacting the activities of operational units within internal affairs bodies in combating fraud crimes

Otabek ASHUROV¹

Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan

ARTICLE INFO

Article history:

Received December 2024

Received in revised form

15 December 2024

Accepted 20 January 2025

Available online

15 February 2025

Keywords:

Operational units of internal affairs bodies, fraud crime, factors that have a negative impact on the activity of combating fraud crime, criminal-legal reforms, experience of foreign countries, legal basis of combating fraud crime, legislative documents, rights of citizens and ensuring their freedom, social and political rights.

ABSTRACT

The article presents factors, types, and characteristics of the current situation, as well as features of improving the activities of operational units within internal affairs bodies that negatively impact the fight against fraud. Additionally, several proposals are put forward to address the problems and shortcomings that have emerged in this area. The paper suggests enhancing the work of operational units based on advanced foreign practices while considering differences and similarities with national legislation, which will help eliminate factors that adversely affect fraud prevention efforts. Recommendations have been developed, and proposals for their implementation have been made.

2181-1415/© 2025 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol6-iss1/S-pp553-560>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Teacher, Major, Department of Operational Search Activities, Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan. E-mail: Ashurovotabekk990@gmail.com

Ички ишлар органларининг тезкор бўлинмалари томонидан фирибгарлик жиноятига қарши курашиш фаолиятига салбий таъсир кўрсатувчи омиллар

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:

Ички ишлар органлари тезкор бўлинмалари, фирибгарлик жинояти, фирибгарлик жиноятига қарши курашиш фаолиятига салбий таъсир кўрсатувчи омиллар, жиной-хуқуқий ислохотлар, хорижий мамлакатлар тажрибаси, фирибгарлик жиноятига қарши курашишнинг хуқуқий асослари, қонунчилик ҳужжатлари, фуқароларнинг хуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, ижтимоий-сиёсий хуқуқлар.

Мақолада ички ишлар органлари тезкор бўлинмалари томонидан фирибгарлик жиноятига қарши курашиш фаолиятига салбий таъсир кўрсатувчи омиллар, турлари, бугунги кундаги ҳолати ва фаолиятини такомиллаштиришнинг ўзига хос хусусиятлари, ушбу фаолиятга доир муаммо ва камчиликларни бартараф этиш бўйича бир қатор таклифлар келтирилган. Фирибгарлик жиноятига қарши курашиш фаолиятига салбий таъсир кўрсатувчи омилларни бартараф этиш юзасидан хорижий давлатларнинг илғор тажрибалари ҳамда миллий қонунчилигимиздан фарқли ва ўхшаш томонлари, шунингдек юқорида келтириб ўтилган жиҳатлардан фойдаланган ҳолда ушбу фаолиятни такомиллаштириш бўйича таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилиб, амалиётга жорий этиш юзасидан тавсиялар билдирилган.

Факторы, негативно влияющие на деятельность оперативных подразделений органов внутренних дел по борьбе с преступлениями мошенничества

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

оперативные подразделения органов внутренних дел, мошенничество, факторы, оказывающие негативное влияние на деятельность по борьбе с мошенничеством, уголовно-правовые реформы, опыт зарубежных стран, правовые основы борьбы с мошенничеством, законодательные документы, права граждан и обеспечение их свободы, социальных и политических прав.

В статье представлены факторы, виды и характеристики сложившейся ситуации, а также особенности совершенствования деятельности оперативных подразделений органов внутренних дел, которые негативно влияют на борьбу с мошенничеством. Кроме того, приводится ряд предложений по устранению возникших проблем и недостатков этой деятельности. Предлагается совершенствование работы оперативных подразделений на основе передового зарубежного опыта и с учётом отличий и сходств с национальным законодательством, что позволит устранить факторы, оказывающие негативное влияние на борьбу с мошенничеством. Были разработаны рекомендации и внесены предложения по их реализации.

КИРИШ

Сўнгги вақтларда мамлакатимизда жиноятчилар, айниқса фирибгарлар томонидан ўзгаларнинг мол-мулклари ва унга бўлган ҳақ-ҳуқуқларини алдов йўллари билан ўзлаштириб олинаётганлиги, жумладан фирибгарлик жиноятларининг содир этилиши кўпайиб кетаётганлигининг гувоҳи бўлмоқдамиз. Тарихга назар ташлайдиган бўлсак, аждодларимиз дину диёнат, ахлоқу одоб, ор-номус, ҳалолу покликни энг олий мақсад деб билган бўлишликларига қарамасдан, ҳозирги ўзбек халқининг авлодларидан турли хил жиноятларга, жумладан, фирибгарлик жиноятларига кўл ураётганларнинг кўпаяётганлиги ачинарли ҳолатдир [1]. Муқаддас ислом динимизда бировнинг молини ноҳақдан ейиш, алдов, фирибгарлик, ёлғон ваъдалар бериш йўллари орқали ўзлаштиришдан қаттиқ қайтарилган. Бугунги кунда ватандошларимиз ҳаётида қандай ҳуқуқий муносабатларда муаммолар бўлаётганлигини таҳлил қилиб бориш, шунга кўра аниқ ва манзилли ишлаш лозимлиги бўйича аҳоли орасида фирибгарлик ҳамда фирибгарликнинг замонавий кўринишларига қарши курашиш юзасидан тарғибот ва ташвиқот ишларига катта эътибор қаратишимиз мақсадга мувофиқдир [2]. Шу сабабли асосий хизмат вазифалари инсон ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатлари, юридик ва жисмоний шахсларнинг мол-мулки ҳимоя қилинишини, шахс, жамият ва давлат хавфсизлигини таъминлаш, жиноятларнинг олдини олиш, уларни аниқлаш, уларга барҳам бериш ва уларни фож этиш, шунингдек жиноятларни тайёрлаш ва содир этишга дахлдор шахсларни аниқлаш ҳамда топиш бўлган ички ишлар органлари тезкор бўлинмалари ходимлари ҳар томонлама тайёргарликларини такомиллаштирган ҳолда фирибгарлик жиноятига қарши курашишнинг ташкилий ва тактик асосларини ўзига хос хусусиятларини такомиллаштириб боришларини [3] лозим деб биламиз.

ДОЛЗАРБЛИГИ

Мамлакатимизда сўнгги йилларда фирибгарлик жиноятининг ошиб кетиши сабабли, ушбу турдаги жиноятларга қарши курашишнинг ташкилий ва тактик асосларини ўзига хос хусусиятларини англаб етишлари ҳамда уларга қарши курашиш мақсадида ички ишлар органлари тезкор бўлинмалари ходимларининг хизмат фаолиятларини такомиллаштириш алоҳида ўрин тутди [4]. Жумладан, ички ишлар органларининг тезкор бўлинмалари фаолиятини ислоҳ қилишга давлат даражасида алоҳида эътибор қаратилиб келинмоқда.

МУАММОНИНГ БАЁНИ

Ички ишлар органларининг тезкор бўлинмалари тизимида амалга оширилаётган ислоҳотлар натижасида тезкор бўлинмаларнинг ташкилий тузилмаси ислоҳ қилинмоқда. Хусусан, фирибгарлик жиноятига қарши курашишнинг ташкилий ва тактик асослари тушунчаси ва ўзига хос жиҳатларини такомиллаштириш истиқболлари, фирибгарларга қарши курашиш, фуқаролар тинчлиги ҳамда жамоат тартибини сақлаш борасидаги саъй-ҳаракатлари аниқ тақсимланган ҳолда, уларнинг вазифалари мазмун-моҳияти қайта кўриб чиқилди ҳамда мамлакатимизда жамоат тартибини сақлаш, фуқаролар хавфсизлигини таъминлашнинг мутлақо янги механизмлари яратилди, шунингдек қонунчиликка тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органлар ҳамда уларнинг ходимлари Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қонунчилик ҳужжатлари талабларига аниқ риоя қилиши ва уларни бажариши шартлиги тўғрисидаги нормалар киритилиб [5] ўтилди.

Ушбу мақолада биз янги таҳрирда қабул қилинган Конституциямизнинг фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, уларнинг тинч-осойишта ҳаёти ва хавфсизлиги кафолатлари тўғрисидаги нормалари талабларидан келиб чиқиб, ички ишлар органлари тизимида амалга оширилаётган маъмурий-ҳуқуқий ислохотлар масаласини кўриб чиқамиз ва улар фаолиятини такомиллаштиришга қаратилган ҳуқуқий ҳужжатларни таҳлил қиламиз [6].

Тадқиқот мақсади

Ички ишлар органлари тезкор бўлинмаларининг фирибгарлик жиноятига қарши курашиш фаолияти, фирибгарлик жиноятининг ташкилий ва тактик асосларини ўзига хос жиҳатлари, ушбу соҳада амалга оширилаётган ислохотларнинг мазмуни ва моҳиятини илмий таҳлил қилиш, уларни амалга ошириш натижаларини баҳолаш, белгиланган вазифаларнинг мазмун-моҳияти ва амалий ижроси билан боғлиқ муҳим масалаларни ўрганиш, шунингдек ушбу фаолиятнинг ташкилий-ҳуқуқий ва тактик асосларини такомиллаштириш бўйича таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқиш.

ТАДҚИҚОТ УСУЛЛАРИ

Ички ишлар органлари тезкор бўлинмалари фаолиятидаги жиноий-ҳуқуқий ислохотларнинг мазмуни ва моҳиятини илмий таҳлил қилиш, уларни амалга ошириш натижаларини баҳолаш, белгиланган вазифаларнинг мазмун-моҳияти ва амалий ижроси билан боғлиқ муҳим масалаларни ўрганиш, фирибгарлик жиноятининг ташкилий ва тактик асослари тушунчаси ва ўзига хос жиҳатларини такомиллаштириш истиқболлари, ушбу фаолиятнинг ташкилий-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш бўйича таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқиш.

Бугунги кунда фирибгарликнинг янгидан-янги турлари пайдо бўлмоқда. Жумладан, интернет ахборот тизими орқали бизнес қилиш бўйича таклиф киритиш, пластик карта рақамини турли баҳоналар билан қўлга киритиш ва ундан маблағларни ечиб олиш, хорижга ишга юборишни ваъда қилиб алдаш орқали маблағларни қўлга киритиш, лизингга автомобиль олиб бериш, хорижий давлатларда ўқишга киритиб қўйиш, ўқишини кўчириб бериш соҳаларида ҳужжатларни қалбакилаштириб фирибгарлик қилиш кўпайиб бормоқда [7].

Бундай жиноятлар кўпайишининг асосий сабабларидан бири сифатида жабрланувчиларнинг ўз эҳтиёжларини тезроқ, белгиланган қоидаларни айланиб ўтиш орқали қондиришга бўлган қарашлари мавжудлиги, тезда бойиб кетиш истагининг кучлилиги, оммавий ахборот воситалари ва интернет тармоғидаги рекламаларга ўта ишонувчанлигини кўрсатиш мумкин.

Ушбу жиноятда такроран содир қилиш ҳолатлари юқорилиги, кўп ҳолларда фирибгарлик жиноятини содир қилган шахсларга нисбатан жавобгарликдан ва жазодан озод қилиш институтлари қўлланилиши туфайли жазодан қўрқмаслиги билан тавфсифлаш мумкин. Суд-тергов амалиётида бир шахснинг фирибгарлик учун 8–10 мартагача судланганлик ҳолати, хатто олдинги қилмишлари учун тергов-суд жараёнлари кетаётган вақтда ҳам фирибгарлик қилмишларини давом эттираётганлар учраётганлиги сабабли қонунчиликка бир қанча ўзгартиришлар киритишни лозим деб топамиз [8].

Ички ишлар органлари тезкор бўлинмаларининг тезкор ходимлари томонидан фирибгарлик жиноятига қарши курашиш фаолиятида жиноятнинг сабаблари таҳлили ҳамда жиноятчиликка қарши курашиш амалиётининг

кўрсатишича, кўп ҳолларда фирибгарлик жиноятини содир этган шахс ўз олдига асосан моддий ва мулкӣ бойликларга эга бўлишни мақсад қилиб қўяди [9]. Маълумки, ушбу ғаразли мақсад нафақат ўз мулкӣ эҳтиёжларини қондиришни, шахсда ўзига хос зарур бошқа мақсадлар ҳам мавжудлигини кўрсатади.

Фирибгарлик жиноятига қарши курашишда тезкор бўлинмалар ходимларининг иш фаолиятларига тўсқинлик қилаётган ва салбий таъсир ўтказётган омилларни таҳлил қилганда қуйидаги ҳулосаларни илгари суриш мумкин:

Биринчидан: фирибгарлик жинояти ўз мазмуни ва моҳиятига кўра жамиятдаги иқтисодий-ижтимоий вазият, шахсни психологик ва ижтимоий мавқеига, оилада олинган тарбияга ёки меҳнат қилинаётган муҳитга алоҳида боғлиқлигини қайд этиш зарурлиги;

Иккинчидан: фирибгарлик жиноятларини сабаблари ва шарт-шароитларини аниқлашда мамлакатдаги коррупция ҳолати ва ишсизлик дараржаси ҳам алоҳида ўринга эгалиги;

Учинчидан: фирибгарлик жиноятининг олдини олишда жабрланувчининг тутган ўрни, уни хулқи ва ҳуқуқий онг даражаси алоҳида муҳим аҳамиятга эга. Шу боис, фирибгарлик жиноятларида “ўзини ушбу соҳада энг тажрибали ва ишларни тез битириб берувчи шахслар”нинг тузоғига тушишга энг аввало жабрланувчиларнинг фирибгарлик жиноятлари ва уни содир этаётган шахслар ҳақида етарли билимга эга эмаслиги сабаб бўлмоқда. Бизнингча, аҳолининг ҳуқуқий билимларини оширишда ва фирибгарларнинг тузоғига осонликча илиниб қолишининг олдини олиш мақсадида ҳамда аҳолида, айниқса тарбияси оғир бўлган фуқароларда қонунга ҳурмат ҳиссини уйғотиш мақсадида судлар билан ҳамкорликда маҳаллаларда аҳоли орасида очиқ мулоқотларни тизимли равишда ташкил қилиш ва фирибгарлик соҳасидаги жиноят ишлар бўйича сайёр суд мажлислари ўтказиш кўламини кенгайтириш зарурлиги;

Тўртинчидан: Ўзбекистонда 2021–2024 йиллар давомида энг кўп содир этилган фирибгарлик жиноятларининг мазмуни ва йўналишини таҳлил қилган ҳолда айтиш зарурки, фирибгарлик соҳасидаги уюшган гуруҳлар асосан жамиятдаги аҳолининг эҳтиёжлари ва қизиқишлари, қийинчиликларидан келиб чиққан ҳолда ўзларини жиноий режаларини тузаётганлигини кузатишимиз мумкин. Бунинг учун улар турли қонуний тузилмалар тузиш орқали аҳолини ўз фаолиятини қонуний эканлигига ишонтиришга уринаётганликларини таҳлил қилиб кўрдик. Шу боис, тадбиркорликни ривожлантириш ва янада эркинлаштириш жараёнида “сохта тадбиркорлар” томонидан аҳолини фирибгарлик йўли билан пулини ўзлаштириш имкониятларини қонуний чеклаш ва ўз вақтида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан чоралар кўриш зарурати юзага келмоқда. Шу йўл билангина жабрланувчилар ва етказилган зарарнинг миқдори ортиб кетишининг имконияти юзага келишини кўришимиз мумкин [10].

Юқорда кўрсатиб ўтилганлардан келиб чиқадиган бўлсак, фирибгарлик жиноятига қарши курашишга салбий таъсир кўрсатувчи юқорида таъкидлаб ўтилган омилларни бартараф этиш юзасидан қуйидагилар таклиф этилади:

Биринчидан: ташкилий омилларни ҳал этиш учун, биринчи навбатда, содир этиладиган жиноятларнинг тури, сонини инобатга олган ҳолда республика бўйича фаолият олиб бораётган ички ишлар органлари тезкор ходимларининг штат

бирликларини қайта кўриб чиқиб, энг кўп содир этиладиган ва фoш этилмасдан қолаётган фирибгарлик жиноятига қарши курашиш билан шуғулланувчи тезкор ходимларнинг сонини етарли миқдорда кўпайтириш лозим.

Иккинчидан: ИИВ, ИИББ, ИИБлари ҳамда шаҳар ва туман ИИОФМБ ва ИИБлари жиноят қидирув бўлинмаларининг тезкор ходимлари томонидан фирибгарлик жиноятлари содир этилишининг усули, жойи, сабаб ва шарт-шароитларини тизимли равишда ҳар ойда таҳлил қилиш асосида самарали тезкор чора-тадбирларни белгилаш лозим.

Учинчидан: фирибгарлик жиноятлари содир этилишига барҳам бериш ишларини таҳлил қилиш ва йўл қўйилаётган камчиликларни аниқлаш ишларини бажариш ҳамда прогнозлаштириш учун Ўзбекистон Республикаси ИИВ ТҚД ЖҚХ Мулкый ва шахсга қаратилган жиноятларга қарши курашиш бошқармаси таркибида ишчи гуруҳ ташкил этилиши мақсадга мувофиқлиги сабабли айнан ушбу вазифани бажаришга жалб қилинган доимий ишловчи комиссия (гуруҳ) фаолиятини йўлга қўйиш керак.

Тўртинчидан: республика ҳудудидаги барча давлат хизматлари марказлари билан ҳамкорликда фирибгарлик жиноятини содир этиб судланган шахсларни хусусий тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланишлари бўйича мурожаатлари ўрганилиб, мониторингини амалга ошириб бориш лозим.

Бешинчидан: фуқаролардан моддий қимматликларни маълум бир муддатдан кейин 2-3 баробар қайтариб бериш шarti билан олаётган МЧЖлар ҳамда фуқаролар кузатувини амалга ошириш, уларнинг банклардаги ҳисобларини кўздан кечириш, зарурат туғилганда музлатиб қўйиш чораларини кўриш лозим.

Олтинчидан: муқаддам фирибгарлик жиноятларини содир этган шахслар ҳамда уларнинг яқин алоқасида бўлган шахсларнинг банк операцияларини доимий равишда назорат қилиш лозим.

Еттинчидан: фирибгарлик жиноятини содир этиб, судланган шахсларнинг ижтимоийлашувини маҳаллаларда фаолият кўрсатаётган еттилик билан ҳамкорликда олиб бориш лозим.

Саккизинчи: фирибгарлик жиноятини содир этган шахслар реестрини ишлаб чиқиш, уларнинг рўйхатларини ҳар ойда интернет орқали жамоатчиликка маълум қилиш, фирибгарлик жиноятини содир этган шахслар томонидан қайтадан ваколатли лавозимларни эгаллашларининг олдини олиш, улар томонидан такроран жиноятлар содир этилишига йўл қўймаслик, уларни жамоатчилик билан ҳамкорликда тузалиш йўлига ўтишларини таъминлаш лозим [11].

Фирибгар шахси шундай бўладики, у ҳар қандай инсонни ўзига ишонтира олади. Моддий маблағни эгаллаш йўлидаги бирламчи хусусиятлардан бири – ўзига ишонтира олиш бўлиб, бунинг учун кўпинча уларда соҳа бўйича етарли билим, охирги маълумотлар мавжуд бўлади. Бу шахс ишонтириш учун сизга бунинг ортидан катта маблағга ёки бирор фойдага эга бўлишингизни айтади. Хоҳлаймизми-йўқми, ҳар қандай одам осон пул топиш ёки бирор нарсага осон эришиш йўлларига қизиқади. Улар шу нозик нуқтани яхши билишгани сабабли қандай ҳаракат қилиш кераклигини билади. Қўлингиздаги пулни олиб, бир ой савдода айлантириб, 50 миллион сўм пулингизни 80 миллион сўм қилиб бераман деб ваъдалар беришади. Энг авж олаётган фирибгарлик турларидан бири автомашина олиб бериш ниқоби остида бир неча содда одамларни алдаб

юрганларни кўрдик. Тажрибамизда Тошкент шаҳрида имтиёзли тарзда қурилаётган кўпқаватли Сергели тумандаги уйлардан олиб бериш шарти билан шартнома тузиб, ўнлаб фуқароларнинг маблағларини олиб алдаб юрган фирибгарлар бўлди. Ўқишга олиб кириб қўяман деган фирибгарлар ҳам жуда кўп. Жабрланувчилар орасида олий маълумотли, жамият ва давлат ҳаётида муайян мавқега эга бўлган инсонларни ҳам кўп учратиш мумкин. Бу нимани англатади? Бу фирибгарлар ўзларига ўлжа сифатида фақатгина содда одамлар орасидан эмас, ҳар қандай жамият ҳаётидаги фуқароларни танлаб, уларни ўзига ишонтира оладиган шахслар бўлади. Суд жараёни вақтида керак бўлса, судни ҳам чув туширишга ҳаракат қилишади. Фирибгарнинг сўзларини эшитиб ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходимлари, судьялар ҳам бу фирибгар эмас экан, пулни объектив сабабларга кўра йўқотиб қўйган деган хулосага бориб қолиш ҳоллари ҳам бўлиши мумкин. Билингки, агар ижтимоий муносабатни осонлик билан, енгил, ёқимли бўлган йўллар орқали ҳал эта олишини айтса, албатта қонун четлаб ўтилмоқда ва ушбу ҳолатни сиздаги моддий қимматликларни эгаллашга бўлган уриниш сифатида баҳолашингиз керак”, дейди тажрибали ҳуқуқ вакили.

Шу ўринда фуқароларни огоҳлантиришни бурчимиз деб билдик. Агар сизга кимдир айтилган нархдан арзонроқ уй олиб бераман деса, шубҳали шартлардаги лизинг шартномаси таклиф этса, хорижга ўқишга ёки ишга жўнатишнинг ўзгача усулларини билишини айтса, унга дарров маблағ беришдан олдин ҳолатни бир ақл тарозисига солиб кўринг. Ҳар қандай шахс қўлингиздаги қимматликка кўз тикаётган бўлиши мумкин. Фирибгарларга эса айтадиган сўзимиз шуки, ҳар қандай қилган фириб ишларингиз учун қонун олдида бериладиган жазо муқаррардир [12].

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда шуни айтишимиз лозимки, фирибгарлик жиноятининг замонавий кўринишлари ошиб бораётганлиги бу жиноятга қарши курашишнинг конунчилик асосларини такомиллаштириш, тайинланган жазо чораларининг самарадорлигини таҳлил қилиш ҳамда жазо тайинлаш, жавобгарликдан ва жазодан озод қилиш институтларини қайта кўриб чиқиш кераклигини тақозо этади.

ХУЛОСА

Хулоса сифатида айтишимиз мумкинки, бугунги кунда фирибгарлик жиноятига қарши курашишда тезкор бўлинмалари фаолиятида юзага келаётган салбий ҳолатларни аниқлаш, олдини олиш, қарши курашиш ва уни бартараф этиш бўйича зарур қарорлар қабул қилиш, фирибгарликка қарши курашиш бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқишда иштирок этиш, давлат органлари ва халқ манфаатларига таҳдид солувчи фирибгарлик жиноятларини аниқлаш ва уларга қарши курашиш, фирибгарлик жиноятлари бўйича терговга қадар текширув ва дастлабки терговни ўтказиш, тезкор-қидирув фаолиятини амалга ошириш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига таҳдид солувчи фирибгарлик жинояти содир этилишига имкон яратувчи сабаблар ҳамда шарт-шароитларни аниқлаш ва бартараф этиш каби муҳим вазифаларни бажариш ҳам бугунги куннинг долзарб масалаларидан бири эканлигини унутмаслик лозим. Зеро, мамлакатимиздаги ҳар бир фуқаронинг хавфсизлиги ва тинчлиги давлатимиз учун муҳим аҳамият касб этади [13].

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Sheribbayevich, Y. X. (2024). Экстремистик ва террористик мазмундаги тарғибот материаллари интернет тармоқларида кенг тарқалишининг салбий оқибатлари. *Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari*, 11(1), 365-376.
2. Nishonkhujaevich, R. R. (2023). Some aspects of the legal regulation of the conduct of operational-search measures by the internal affairs bodies. *INNUC*, 2(2).
3. Рахимхўжаев, Р. Н., & Якубов, Х. Ш. (2024). Тезкор-қидирув тадбирининг назарий жиҳатлари таҳлил. *Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari*, 8(2), 275-280.
4. Якубов, Х. Ш. (2023). Психологические особенности оперативно-розыскного мероприятия «опрос». *образование наука и инновационные идеи в мире*, 25(2), 45-48.
5. Ашуров, О. (2024). Фирибгарлик жиноятини аниқлаш ва фош этишнинг назарий тушунчалари!. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 4(1), 61-69.
6. Машарипов, Т. Э. (2024). Текшириш учун харид қилиш ва назорат остида олиш тадбирларининг тушунчаси ва аҳамияти. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 4(1), 70-76.
7. Raximxo'jayev, R. N. J. (2021, May). Some aspects of quick-search activities. In *Archive of Conferences* (Vol. 24, No. 1, pp. 38-39).
8. Убайдуллаев, К. Н. (2024). Ўзбекистонда қуроли можаро ҳудудларидан қайтганларни реабилитация ва реинтеграция қилиш масалалари. *so 'ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi*, 7(12), 121-128.
9. Холходжаев, М. (2022). О понятии «результаты в оперативно-розыскной деятельности» в оперативно-розыском законодательстве. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 2(10 Special Issue), 84-88.
10. Ашуров, О. (2024). Ички ишлар органлари тезкор бўлинмалари томонидан фирибгарлик жиноятига қарши курашишда тезкор-қидирув тавсифининг илмий таҳлилини аҳамияти. *Журнал академических исследований нового Узбекистана*, 1(5), 184-191.
11. Убайдуллаев, К. Н. (2024). Жиноят процессида тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан фойдаланиш муаммолари. *Eurasian Journal of Law, Finance and Applied Sciences*, 4(4), 62-70.
12. <https://old.sud.uz/firibgarlik-avj-olmoqda/>.
13. Таштемиров, А. А. (2022). Ахборот технологиялари орқали содир этилган фирибгарлик жиноятларига қарши курашиш самарадорлигига эришишнинг ҳуқуқий ва ташкилий жиҳатлари. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 2(12 Special Issue), 35-40.